

Załącznik do Uchwały Nr 338/6639/21
Zarządu Województwa Podkarpackiego
w Rzeszowie z dnia 23 listopada 2021 r.

**PLAN REALIZACJI PROGRAMU
DZIAŁANIA MUZEUM POLAKÓW
RATUJĄCYCH ŻYDÓW PODCZAS II
WOJNY ŚWIATOWEJ IM. RODZINY
ULMÓW W MARKOWEJ W ROKU 2022**

Waldemar Rataj

Markowa, 30 września 2021

Zgodnie z przyjętym w Programie Działania Muzeum Polaków Ratujących Żydów na lata 2021-2024 założeniem, że głównym celem Programu jest **wypracowanie i wdrożenie Strategii Muzeum**, całokształt działalności w planie na rok 2022 uwzględnia w pierwszej kolejności realizację tego założenia. Program zakłada bowiem rozwój instytucji muzealnej oraz zaangażowanie jej w procesy rozwoju społeczno-gospodarczego wspólnot lokalnych (gmina i powiat), regionu i kraju. Integralną częścią tak rozumianego rozwoju instytucji jest rozwój kompetencji i podnoszenie kwalifikacji pracowników oraz budowanie środowiska pracy twórczej z udziałem współpracowników (ekspertów i wolontariuszy).

Podjęte w roku 2021 działania przygotowawcze doprowadziły do ułożenia – w sposób oficjalny i rzeczywisty – relacji Muzeum z Towarzystwem Przyjaciół Markowej (organizacja społeczna prowadząca Skansen Wsi Markowa), z Gminą Markowa, z Parafią Rzymskokatolicką w Markowej oraz z Fundacją im. Rodziny Ulmów „SOAR”. Wyrazem podjętych działań zmierzających do uregulowania i częściowej instytucjonalizacji tej współpracy jest powołanie **Programu Strategicznego Muzeum Polaków Ratujących Żydów p.n. „Muzeum w przestrzeni Markowej”**. Partnerem wiodącym w tworzeniu i w realizacji Programu jest Towarzystwo Przyjaciół Markowej, z którym Muzeum zawarło **konfederację muzealną** – oryginalną formę organizowania współpracy, umożliwiającą harmonijne łączenie działań podejmowanych w oparciu o pracę opłaconą przez Muzeum z pracą ofiarną, świadczoną społecznie przez wolontariuszy.

Najważniejszym przedsięwzięciem planowanym w ramach Programu „Muzeum w przestrzeni Markowej” jest **ścieżka edukacyjna p.t. „Chalupa Szylarów”**. Jest to konsekwencja udostępnienia 1 września 2021 roku nowego obiektu muzealnego we wsi Markowa – historycznego domu Antoniego i Doroty Szylarów, w którym podczas II wojny światowej otrzymała schronienie żydowska rodzina Weltzów. Rozpoczęte w roku 2021 – w ramach promocji i pilotażu edukacyjnego – działania prezentujące nowy obiekt Skansenu Wsi Markowa oraz działania edukacyjne zostaną wykorzystane do opracowania **nowej ścieżki edukacyjnej Muzeum Polaków Ratujących Żydów**.

W zakresie działalności kreujących nowe formy, metody i ramy instytucjonalne realizacji działalności – zarówno naukowo – badawczej, jak i edukacyjnej Muzeum, w 2022 roku zostanie ustanowiona nowa, między-muzealna, struktura pracy twórczej; **Akademia Sprawiedliwych – Muzeum Ulmów**. Będzie ona tworzona w szczególności

z udziałem Stowarzyszenia Sprawiedliwych, we współpracy z Muzeum Niepodległości i Instytutem Pamięci Narodowej. W pracach tej struktury zostaną wykorzystane rezultaty prac programowych realizowanych w roku 2020 i 2021 w ramach przedsięwzięć organizowanych przez Muzeum w cyklach programowych; Dni Kultury Solidarności oraz Dni Dziedzictwa św. Jana Pawła II.

W obydwu zakresach działalności Muzeum ukierunkowanej na budowanie **systemu edukacji Muzeum Polaków Ratujących Żydów**, wyrażać się będzie koncepcja programowa Strategii Muzeum Polaków Ratujących Żydów, zgodnie z założeniami zaprezentowanymi w opracowaniu Dyrektora Muzeum, zatwierdzonym przez Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu, jako Program Działania Muzeum na lata 2021-2024. Wynika to m.in. z założenia, że stworzenie systemu edukacji Muzeum i sama działalność edukacyjna Muzeum ma stanowić pole strategiczne tworzonej Strategii. Oficjalne rozpoczęcie prac nad Strategią planowane jest w marcu 2022 roku. Pierwszy etap prac programowych planowany jest w okresie; marzec – listopad 2022, w formie cyklu warsztatów – sesji strategicznych, realizowanych z udziałem przedstawicieli organizatorów, partnerów samorządowych i społecznych oraz ekspertów.

EKSPOZYCJA

Opieka nad wystawą stałą, miejscem dziedzictwa i działalność wystawiennicza Muzeum

Program Działania Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II wojny światowej im. Rodziny Ulmów w Markowej z dnia 22.02.2021 r., głównym polem strategicznym w działalności Muzeum czyni edukację, realizowaną przede wszystkim w związku z działalnością wystawienniczą Muzeum. Punktem wyjścia w działalności wystawienniczej ukierunkowanej na edukację jest przede wszystkim fenomen Rodziny Ulmów, w tym zwłaszcza pasje Józefa Ulmy, jak również specyfika samej Markowej i jej lokalnego dziedzictwa. Multimedialne elementy Ekspozycji, znajdujące się na niej artefakty, zbiory muzealne Muzeum są właściwym narzędziem w realizacji tych zadań edukacyjnych. Ponadto, w ramach realizacji Programu „Muzeum w przestrzeni Markowej”, w działalności

edukacyjnej intensywnie wykorzystywana jest przestrzeń wokół oraz przestrzeń sąsiadująca z Muzeum.

1. Wystawa stała - Ekspozycja pt. „Polacy Ratujący Żydów podczas II wojny światowej na Podkarpaciu”:

Interaktywna i multimedialna wystawa prezentująca polską pomoc ludności żydowskiej w czasie II wojny światowej na terenie obecnego województwa podkarpackiego. Centralnym punktem Ekspozycji jest aranżacja domu Rodziny Ulmów w skali 1:1. Uzupełnieniem Ekspozycji są Ściana Pamięci i Sad Pamięci, znajdujące się na zewnątrz budynku Muzeum. Na Ścianie Pamięci znajdują się tabliczki z nazwiskami Polaków, którzy na terenie obecnego województwa podkarpackiego pomagali Żydom podczas II wojny światowej. Na placu przed Muzeum, obok Ściany Pamięci znajdują się szklane, podświetlane po zmroku tabliczki upamiętniające Polaków z terenów obecnego Podkarpacia, którzy zostali zamordowani za pomoc Żydom podczas wojny. Sad Pamięci z jednej strony dedykowany jest polskiemu Sprawiedliwym wśród Narodów Świata. W Sadzie Pamięci znajdują się podświetlane tablice z miejscowościami, w których polscy Sprawiedliwi ratowali Żydów – miejscowościami leżącymi w graniach II RP. Z drugiej strony jednak Sad Pamięci nawiązuje do jednej z pasji Józefa Ulmy, do sadownictwa. Stąd właśnie w Sadzie zasadzono drzewka owocowe. W centrum Sadu Pamięci znajduje się pomnik poświęcony Rodzinie Ulmów, ufundowany przez mieszkańców Markowej w 60-tą rocznicę śmierci Ulmów. Ekspozycja znajduje się w budynku Muzeum i jest dostępna dla zwiedzających od wtorku do niedzieli.

2. Wystawa czasowa pt. „Psalmy”:

Prezentacja obrazów Andrzeja Strumiły z cyklu „Psalmy”. Głównym wydarzeniem towarzyszącym wystawie będzie spektakl poetycki oparty na psalmach w tłumaczeniu Czesława Miłosza. W związku z wystawą realizowany będzie cykl edukacyjny, poświęcony idei sprawiedliwości w filozofii żydowskiej i filozofii i teleologii chrześcijańskiej.

Zgodnie z założeniami Programu działania Muzeum, status wystawy czasowej posiadają jedynie przedsięwzięcia wystawiennicze zawierające artefakty muzealne lub dzieła sztuki prezentujące określone idee programowe działalności Muzeum. Z kolei wszelkie informacje, dokumenty czy obiekty muzealne prezentowane za pomocą planszy

z wykorzystaniem fotografii, mają status informatorium, będącego materiałem pomocniczym w działalności edukacyjnej Muzeum.

3. Informatoria mobilne:

Muzeum udostępnia i wypożycza zainteresowanym instytucjom następujące informatoria muzealne, będące jedną z form działalności edukacyjnej Muzeum:

A. Samarytanie z Markowej. Ulmowie – Polacy zamordowani przez Niemców za pomoc Żydom:

Informatorium mobilne autorstwa Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Krakowie oraz Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego, składające się z 20 plansz PCV w orientacji pionowej, o wymiarach 70 x 100 x 0,5 cm, pokrytych ilustracjami i tekstem w językach polskim i angielskim oraz polskim i niemieckim, prezentujące tragiczną historię rodziny Ulmów z Markowej, oraz inne rodziny Sprawiedliwych w Markowej, ratujące Żydów w czasie niemieckiej okupacji.

B. Sprawiedliwi Powstańcy '44:

Informatorium mobilne autorstwa Muzeum, powstała w 2019 r. z okazji 75. Rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego. 20 plansz PCV w orientacji pionowej, o wymiarach 100 x 120 x 0,5 cm, pokrytych ilustracjami i tekstem w polsko-angielskiej wersji językowej, poświęcone polskim Sprawiedliwym wśród Narodów Świata walczącym o Warszawę w 1944 r. Wśród nich wiele zaskakujących biogramów postaci wybitnych, jak Jan Żabiński, Mieczysław Fogg, czy Tadeusz Gebethner. Prezentowane biogramy to historie podwójnej walki. Pierwsza to bezpośrednie starcie z niemieckim okupantem, prowadzone na barykadach powstańczej Warszawy, w komórkach wywiadowczych, radiostacjach, fabrykach, szpitalach polowych. Druga to walka z nim w ukryciu, w tajemnicy, odbywająca się pod murami getta, w kryjówkach stających się schronieniem dla eksterminowanych Żydów, w biurach organizujących fałszywe dowody tożsamości. I jedna, i druga to przejaw troski o pokrzywdzonych współobywateli i ojczyznę. Obie prowadzone są w poczuciu bezsilności, gniewie i wszechobecnym strachu – w każdym wypadku realną ceną za sprzeciw wobec dokonującej się krzywdy jest śmierć.

W tle wciąż pozostaje wyniszczona kilkuletnią okupacją Polska, zmagająca się z nazistowskim i sowieckim wrogiem.

C. „Czy można im było w tej samotności pomóc?” Ratowanie Żydów w okupowanej Polsce:

Informatorium mobilne, składające się 18 plansz w orientacji pionowej, o wymiarach 120 x 194 cm, pokrytych ilustracjami i tekstem w polsko-angielskiej wersji językowej, opowiadające o pomocy udzielanej przez polską ludność ludności żydowskiej, skazanej przez niemieckiego okupanta na Zagładę. Narracja, bardziej niż na indywidualnych historiach ratowania, skupia się na kontekście udzielania pomocy, w tym obowiązującej na terenie okupowanej Polski karze śmierci za jakiekolwiek okazane wsparcie. Pokazuje dylematy ratujących, złożoność ich decyzji w obliczu wszechobecnego terroru i represji oraz pokazuje logistyczną stronę ratowania – różnorodne formy pomocy, zarówno indywidualnej jak i zbiorowej.

1. Działania dotyczące Ekspozycji, Ściany Pamięci i Sadu Pamięci oraz budynku Muzeum oraz przestrzeni wokół Muzeum:

- systematyczna opieka, w tym opieka merytoryczna, aktualizacja stanu badań, uzupełnienia (w tym zamieszczanie kolejnych cyfrowych wersji biogramów w infoboxach na Ekspozycji i kolejnych kamiennych tabliczek na Ścianie Pamięci) i korekta materiałów;
- nadzór i opieka konserwatorska (w tym prace zabezpieczające wybrane eksponaty) oraz w zakresie zabezpieczenia przed kradzieżą, uszkodzeniem i pożarem;
- dbałość estetyczna i techniczna (w tym renowacja i konserwacja paneli ekspozycyjnych), utrzymywanie odpowiednich parametrów (temperatura, oświetlenie, wentylacja), utrzymanie czystości.

2. Działania dotyczące zbiorów Muzeum:

- opracowanie i wdrożenie procedur dotyczących zabezpieczenia, magazynowania, transportowania i przemieszczania zbiorów;

- systematyczna opieka i nadzór konserwatorski nad zbiorami (w tym prace zabezpieczające wybrane eksponaty) oraz w zakresie zabezpieczenia przed kradzieżą, uszkodzeniem i pożarem;
- opracowanie naukowe zbiorów;
- digitalizacja zbiorów.

Obecnie konserwacji poddano dwa obiekty – aparaty fotograficzne Józefa Ulmy. W związku z tym planowane jest wydarzenie muzealne, poświęcone fotografii na wsi oraz fotograficznym pasjom Józefa Ulmy, podczas którego po raz pierwszy zostaną zaprezentowane niniejsze aparaty po przeprowadzonej konserwacji. Wydarzenie otworzy kolejną ścieżkę edukacyjną Muzeum.

EDUKACJA

Zgodnie z przyjętym założeniem programowym, że edukacja ma stanowić „pole strategiczne” działalności Muzeum, to na kreowanie funkcji edukacyjnej Muzeum i na budowanie jego systemu edukacyjnego zwrócona jest główna uwaga w planie na rok 2022 (i na następne lata z pewnością także). W celu podnoszenia kwalifikacji i kompetencji pedagogicznych pracowników i stałych współpracowników Muzeum planowane jest nawiązanie współpracy z Instytutem Pedagogiki Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz rozpoczęcie prac seminaryjnych poświęconych **edukacji do kultury pamięci** – w związku z potrzebami i specyfiką programu Muzeum Polaków Ratujących Żydów – w ramach struktury współpracy między-muzealnej; Akademia – Muzeum. Najważniejszym tematem w tym zakresie w roku 2022 jest edukacja historyczna dotycząca historii II wojny światowej na terenach wiejskich. W jego realizacji głównym partnerem Muzeum będzie Narodowe Muzeum Rolnictwa w Szreniawie, a punktem wyjścia do wspólnych prac programowych wystawa czasowa, zorganizowana w Szreniawie w 2020 roku p.t. „Streng Verboten. Wielkopolska wieś w latach 1939-1945.” (prezentacja planszowa – informatorium - dotycząca tej wystawy obecnie dostępna jest dla publiczności w Muzeum Polaków Ratujących Żydów).

Działalność edukacyjna – budowa systemu edukacji Muzeum Polaków Ratujących Żydów

W roku 2022 zostanie opracowany wieloletni plan nowych wystaw czasowych. Będzie on rezultatem tworzonej Strategii Muzeum. Obecne i przyszłe wystawy czasowe mają stanowić integralną część działalności edukacyjnej Muzeum. Zgodnie z przyjętym założeniem programotwórczym Muzeum działalność edukacyjna i wystawiennicza została już poszerzona o aspekt lokalny (dziedzictwo i tożsamość gminy Markowa). Realizację tego założenia zapewnia realizowany już wspólnie z Towarzystwem Przyjaciół Markowej (Skansen Wsi Markowa) program strategiczny Muzeum p.t.: „**Muzeum w przestrzeni Markowej**”.

Najważniejszym przedsięwzięciem edukacyjnym w ramach tego programu jest obecnie projekt „Chałupa Szylarów”. Wynika on z przyjętej w Programie Muzeum koncepcji „muzeum rozszerzonego” i jest realizowany wspólnie z Towarzystwem Przyjaciół Markowej.

Rozpoczęte w roku 2021 – w ramach promocji i pilotażu edukacyjnego – działania prezentujące nowy obiekt Skansenu Wsi Markowa oraz działania edukacyjne zostaną wykorzystane do opracowania nowej ścieżki edukacyjnej Muzeum Polaków Ratujących Żydów. Ścieżka będzie funkcjonować zarówno w rzeczywistej przestrzeni wsi Markowa (w okresie maj – listopad), jak i w przestrzeni internetu, w formie zajęć edukacyjnych realizowanych zdalnie (w szczególności w okresie styczeń – kwiecień).

Pierwszym przedsięwzięciem edukacyjnym tworzonym od podstaw, zgodnie z założeniami Programu Muzeum na lata 2021-2024, jest **projekt wystawy czasowej Muzeum Polaków Ratujących Żydów przygotowywany w związku z ekspozycją obrazów Andrzeja Strumilly z cyklu „Psalmy”**. Planowane działalności edukacyjne dotyczą idei sprawiedliwości w filozofii żydowskiej oraz w filozofii i w teologii chrześcijańskiej. Głównym wydarzeniem towarzyszącym tej wystawie będzie spektakl poetycki oparty na psalmach w tłumaczeniu Czesława Miłosza.

Centralnym fragment działalności edukacyjnej Muzeum będzie edukacja oparta na historii życia i męczeństwie Rodziny Ulmów – patronów Muzeum. Rozwijając przesłanie ideowo-programowe Muzeum, odczytując etyczny wymiar czynu heroicznego Rodziny Ulmów, tworzona jest ścieżka edukacji etycznej, którego adresatami będzie młodzież, pedagodzy i wychowawcy oraz osoby i organizacje społeczne podejmujące działania na polu kultury pamięci i wychowania obywatelskiego. W roku 2022 Muzeum planuje kontynuację działalności Sympozjum Praw Człowieka Muzeum Ulmów i realizację debaty programowej zapoczątkowanej, stworzonym na zamówienie Muzeum, autorskim studium filozoficzno-etycznym dr Leopolda Zgody, Studium powstało (powstaje) w oparciu o odczytanie

i interpretację etyczną czynu „Sprawiedliwych z Markowej”. W roku 2022 Muzeum planuje także rozpoczęcie debaty programowej poświęconej kolejnym historiom ratowania Żydów przez Polaków podczas II wojny światowej, w tym w szczególności działalności tzw. „Grupy Ładosia”, czyli działalności funkcjonariuszy służb RP (placówki dyplomatycznej w Bernie i Rządu RP w Londynie) podczas II wojny światowej. Ich opracowane pod względem historycznym i pod względem oceny etycznej ich czynów (działalności), zostanie następnie włączone jako materiał edukacyjny w działalności Muzeum w tym zakresie.

Mając na uwadze fakt, że czyn Rodziny Ulmów - z punktu widzenia Kościoła katolickiego i osób zaangażowanych religijnie – jest wyrazem świętości Ulmów, a prowadzony w Kościele proces beatyfikacyjny ma doprowadzić do upowszechnienia kultu religijnego im poświęconego, Muzeum planuje zorganizowanie – wspólnie z Parafią Rzymskokatolicką w Markowej, z Marszałkiem Województwa Podkarpackiego oraz z przedstawicielami Arcybiskupa Metropolity Przemyskiego seminarium programowe poświęcone prezentacji Rodziny Ulmów z perspektywy wiary i chrześcijańskiej kultury religijnej.

W działalności edukacyjnej Muzeum najważniejszym wydarzeniem organizowanym w charakterze „Święta Muzeum Polaków Ratujących Żydów”, jest 24 marca – Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów podczas okupacji niemieckiej. Obchody tego święta będą organizowane w roku 2022, podobnie jak w roku obecnym, przez Muzeum wspólnie z Towarzystwem Przyjaciół Markowej, we współpracy z przedstawicielami władz i administracji Samorządu Województwa Podkarpackiego, z przedstawicielami władz i administracji Gminy Markowa oraz z parafią Kościoła w Markowej i Fundacją im. Rodziny Ulmów „SOAR”. Z punktu widzenia celów edukacyjnych Muzeum to wydarzenie służyć ma upowszechnianiu wiedzy o Polakach Ratujących Żydów w Polsce, integracji społeczności „Polskich Sprawiedliwych” i ich rodzin, realizacji zadań Muzeum z zakresu edukacji społecznej i promocji idei, na których ufundowany jest program Muzeum.

Ważną datą w muzealnym „kalendarzu kultury pamięci” będzie także 27 stycznia, data związana z obchodami Międzynarodowego Dnia Pamięci o Holocauście. Będzie ona czczona i promowana przez Muzeum podobnie jak dotychczas, a sam Dzień będzie wyznaczać także ramy organizowanego, począwszy od 2020 roku – „Symposium Praw Człowieka Muzeum Ulmów”. Symposium pomyślane zostało jako cykl wydarzeń – przede wszystkim z zakresu edukacji społecznej – odbywające się pomiędzy 10 grudnia a 27 stycznia. Ramy czasowe

Symposium wyznacza – z jednej strony Międzynarodowy Dzień Praw Człowieka, a z drugiej strony Międzynarodowy Dzień Pamięci o Holocaustie.

Działalność edukacyjna Muzeum Polaków Ratujących Żydów – ze względu na odniesienie do różnych dziedzin wiedzy i dyscyplin naukowych - jest tworzona i realizowana w następujących zakresach tematycznych:

- edukacja historyczna;
- edukacja etyczna;
- edukacja kultury pamięci.

Ze względu na zróżnicowane kręgi adresatów edukacja Muzeum będzie mieć charakter: edukacji pracy twórczej (podnoszącej kwalifikacje twórcze w zakresie nauki i twórczości intelektualnej, kultury artystycznej oraz twórczości i przedsiębiorczości społecznej), edukacji społecznej (wychowanie obywatelskie i patriotyczne oraz identyfikowanie własnej tożsamości wspólnotowej i kształtowanie wzorców kultury pamięci) oraz edukacji zawodowej (wzmacnianie kompetencji społecznych, wiedzy historycznej i etycznej pracowników określonych profesji i służb administracji publicznej; nauczyciele, policjanci, funkcjonariusze służby więziennej). W roku 2022 kontynuowane będą zajęcia edukacyjne dotyczące problematyki praw człowieka, których adresatami są policjanci i funkcjonariusze służby więziennej. Przedsięwzięcia organizowane będą wspólnie z Komendą Wojewódzką Policji w Rzeszowie oraz z Zakładem Karnym w Rzeszowie.

Zmiany zachowań społecznych spowodowanych sytuacją epidemiologiczną, wywołały daleko idące zmiany w komunikacji społecznej, w tym także w sposobie i formach uczestnictwa w kulturze oraz korzystania z oferty muzealnej. Prowadzi to do konieczności stworzenia nowych form działalności edukacyjnej – z wykorzystaniem internetu. Muzeum będzie w roku 2022 wdrażać zapoczątkowane już działania z zakresu edukacji społecznej oraz uruchomi nowe przedsięwzięcia edukacji zdalnej, w szczególności adresowanej do pedagogów muzealnych i nauczycieli.

Działalność naukowa – tworzenie infrastruktury rozwoju wiedzy i twórczości naukowej dla systemu edukacyjnego Muzeum Polaków Ratujących Żydów

Szeroki zakres oczekiwanych działań edukacyjnych Muzeum, wpisanych docelowo w swego rodzaju system edukacyjny, wymaga solidnego, systematycznie pracującego i odpowiadającego specyfice działalności muzealnej zaplecza naukowego. Podejmując założone w Programie Działania zadania, które mają na celu także wykreować funkcję naukowo- badawczą Muzeum Polaków Ratujących Żydów, Muzeum w 2022 roku powoła do życia **Forum Debaty Naukowej Muzeum Ulmów**, jako interdyscyplinarną strukturę pracy twórczej, ukierunkowaną na wsparcie działalności edukacyjnej tej instytucji. W pracach Forum wezmą udział przedstawiciele różnych dziedzin nauki, w tym m.in.: historii, socjologii, etnografii, pedagogiki, muzeologii. Dla tworzenia tego przedsięwzięcia Muzeum zamierza nawiązać w szczególności współpracę z Instytutem Pedagogiki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Akademią Ignatianum w Krakowie oraz z Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w Toruniu. Równolegle, w ramach procesu działań kulturotwórczych Muzeum związanych z budowaniem jego przestrzeni obywatelskiej, powołane zostanie stałe seminarium programowe p.n: **Akademia Sprawiedliwych**. W pracach seminaryjnych oraz w organizowanej w tym trybie debacie programowej obok przedstawicieli nauki uczestniczyć będą przedstawiciele Stowarzyszenia Sprawiedliwych, muzealnicy, reprezentujący muzea partnerskie (głównym partnerem muzealnym będzie Muzeum Niepodległości w Warszawie) oraz pedagodzy i wychowawcy.

Współpraca międzynarodowa – jako czynnik budowy systemu edukacyjnego Muzeum Polaków Ratujących Żydów

W roku 2022 planowane jest nawiązanie współpracy Muzeum z *United States Holocaust Memorial Museum* w Waszyngtonie. Nawiązane z inicjatywy poprzedniej Dyrektor Muzeum, p. dr Anny Stróż – Pawłowskiej kontakty z tą instytucją, mają szansę doprowadzić do zorganizowania w Markowej (w przyszłości być może także w innym miejscu w Polsce) prezentacji (informatorium muzealnego) stworzonej przez amerykańskie Muzeum Holocaustu, która z punktu widzenia Muzeum Polaków Ratujących Żydów może stać się osią osobnej ścieżki edukacyjnej, a wcześniej być może także wspólnej debaty programowej. Trwające obecnie, zaawansowane prace i kontakty między obydwoma muzeami, dają podstawę do planowania inauguracji tej współpracy i zorganizowania pierwszej prezentacji Muzeum Holocaustu w Markowej już w styczniu 2022 roku, w ramach obchodów Międzynarodowego

Dnia Pamięci o Ofiarach Holocaustu (ostateczna decyzja dotycząca terminu uzależniona jest od oceny warunków epidemiologicznych i związanych z tą sytuacją możliwości organizowania wydarzeń publicznych). W każdym razie, podjęta w tym zakresie współpraca międzynarodowa Muzeum ma na celu, podobnie jak działalność naukowa Muzeum, wspomagać tworzenie systemu edukacyjnego Muzeum Polaków Ratujących Żydów i przyczyniać się do realizacji działalności edukacyjnych Muzeum.

ADMINISTRACJA

Zarządzanie instytucją – perspektywa bezpieczeństwa w Muzeum i udziału Muzeum w rozwoju społeczno – gospodarczym Kraju, regionu i wspólnoty lokalnej

W roku 2022 będzie kontynuowana, rozpoczęta w tym roku reforma zarządzania Muzeum. Zakłada ona ścisły związek między rozwojem instytucjonalnym a planowaniem rozwoju osobowego i zawodowego pracowników. W ramach reformy systemu zarządzania instytucją, Muzeum rozpocznie wdrażanie **spersonalizowanego planu rozwoju zawodowego pracowników**. W pierwszej kolejności wykorzystany do tego celu zostanie system współpracy między-muzealnej; Akademia – Muzeum (zajęcia seminaryjne realizowane w formie warsztatów), bezpośrednio ukierunkowany na zaangażowanie pracowników w działania programotwórcze związane z wdrożeniem Programu Działania i rozwojem Muzeum. **Planowany jest cykl szkoleniowy dotyczący zagadnień; bezpieczeństwa muzeum i bezpieczeństwa w muzeum oraz zagadnienia opieki nad zbiorami muzealnymi.** Wszystkie planowane działania szkoleniowe dotyczą rozwijania założonej w Programie Działania funkcji edukacyjnej Muzeum, z której wynika zarówno potrzeba tworzenia adekwatnej do możliwości instytucji oferty edukacyjnej dla jej publiczności, jak i potrzeba inwestowania Muzeum w rozwój osobowy kadry jego pracowników, co obejmuje zarówno podnoszenie ich kwalifikacji zawodowych, naukowych, jak i kompetencji społecznych.

W związku z tworzoną Strategią Muzeum, planowane do realizacji w roku 2022 działania szkoleniowe i inne działania związane z rozwojem osobowym kadry pracowników Muzeum mają w pierwszej kolejności otworzyć możliwości do stworzenia zintegrowanego

systemu zarządzania bezpieczeństwem i ochroną zbiorów w Muzeum Polaków Ratujących Żydów, w tym w szczególności do modyfikacji funkcji dozoru muzealnego oraz zadań i sposobu ich wykonywania przez poszczególnych pracowników. Z kolei, w odniesieniu do zaangażowania Muzeum w tworzenie i realizację programu strategicznego; „Muzeum w przestrzeni Markowej”, uruchomione zostaną działania szkoleniowe i doradcze umożliwiające pracownikom zaangażowanie w przygotowanie Muzeum do udziału w procesach społeczno-gospodarczego rozwoju – w szczególności w środowisku lokalnym oraz w regionie.

Komunikacja zewnętrzna

Założone w Programie Działania Muzeum zadania dotyczące tego zakresu działalności – administracji Muzeum, w roku 2022 skupione będą na:

- przygotowaniu założeń systemu komunikacji społecznej (wraz z komunikacją w internecie) oraz budowaniu linii komunikacyjnych Muzeum;
- powołaniu pracowni muzealnej – „Studio Komunikacji Społecznej Muzeum Ulmów”.

Gospodarka finansowa

W związku ze zwiększeniem wydatków na utrzymanie obiektu Muzeum oraz związanej z nim infrastruktury, Muzeum zwróciło się do Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu z wnioskiem o zwiększenie dotacji podmiotowej na 2022 r. Uzyskane w tym trybie środki uchronią Muzeum przed negatywnymi skutkami tej sytuacji finansowej, w tym zwłaszcza przed koniecznością ograniczenia wielu bardzo istotnych zadań merytorycznych planowanych do wykonania w roku 2022, jak i w kolejnych latach działalności Muzeum. Podjęcie decyzji o takiej redukcji działalności wynikałaby z konieczności uregulowania bieżących zobowiązań Muzeum - przede wszystkim tych, związanych z eksploatacją budynku ekspozycji głównej wraz z Sadem Pamięci.

Istotnym zadaniem z zakresu administracji sprawami Muzeum będzie w roku 2022 podjęcie czynności prawnych dotyczących egzekucji kar umownych od wykonawcy inwestycji budowy Muzeum, firmy „Skanska S.A.”. Zgodnie z postanowieniami Umowy z 2013 r. o roboty budowlane na realizację inwestycji budowy Muzeum Polaków Ratujących Żydów

dotyczącymi kar umownych za zwłokę w usuwaniu wad w okresie gwarancji i rękojmi, w związku z tym, że w okresie objętym gwarancją powstały liczne wady, które w zdecydowanej większości zostały usunięte przez wykonawcę robót ze znaczną zwłoką, Muzeum zobowiązane jest do naliczenia kar umownych. Dlatego w roku 2022 Muzeum planuje wystawić firmie „Skanska S.A.” notę obciążeniową tytułem kar umownych. Maksymalna kwota, jaką może dochodzić Muzeum zgodnie z umową wynosi ok. 1 678 900 zł. Obszerna korespondencja prowadzona z Wykonawcą wskazuje, że będzie on usiłował uchylić się od odpowiedzialności za zwłokę i opóźnienia w wykonywaniu napraw, i że nie będzie chciał dobrowolnie zadośćuczynić roszczeniu Muzeum. Dlatego Muzeum planuje dochodzenie zapłaty w/w noty na drodze sądowej. W związku z tym Muzeum podjęło już starania o zabezpieczenie środków na ten cel na rok 2022, co objęłoby; koszty wpisu sądowego, zastępstwa procesowego, wynagrodzenie radców prawnych, koszty dodatkowych opinii biegłych z zakresu budownictwa. Wniosek w tej sprawie został skierowany do Marszałka Województwa Podkarpackiego.

Plan realizacji Programu Działania Muzeum Polaków Ratujących Żydów na okres 1 stycznia – 31 grudnia 2022 r. – w formie przeglądu wydarzeń muzealnych (zarówno tych realizowanych w Markowej, jak i na terenie Kraju, na zaproszenie instytucji partnerskich)

- całorocznie:
 - projekt edukacyjno-readaptacyjny skierowany do więźniów „Siła Józefa”
 - program edukacyjny w ramach „Muzeum w przestrzeni Markowej”
 - program edukacyjny w ramach Podkarpackiej Resursy Kultury Pamięci [w razie pozyskania środków]
 - cykliczne oprowadzanie osób słabosłyszących i niesłyszących przez osobę władającą językiem migowym
- do maja 2022 r. (kontynuacja z 2021 r.) – akcja pozyskiwania nowych obiektów
- styczeń 2022 r. (kontynuacja z 2021 r.) – „Symposium Praw Człowieka Muzeum Ulmów”

- styczeń-marzec 2022 r. – prezentacja wystawy „Niemcy i Sowietci – represje wobec obywateli polskich w czasie II Wojny Światowej” [w razie pozyskania środków]
- styczeń-luty 2022 r. (kontynuacja edycji z 2021 r.) – akcja „Choinka dla Ulmów”
- styczeń 2022 r. – obchody Międzynarodowego Dnia Pamięci o Ofiarach Holokaustu
- luty-marzec 2022 r. – konkurs plastyczny „Rodzina Ulmów. Historia, która inspiruje”
- luty 2022 r. – spotkanie on-line w 100. rocznicę urodzin Władysława Bartoszewskiego [w razie pozyskania środków]
- marzec 2022 r. – II Starosądecki Dzień Pamięci o Sprawiedliwych Wśród Narodów Świata
- 24 marca 2022 r. – rocznica śmierci Rodziny Ulmów i Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką
- marzec/kwiecień 2022 r. – „Symposium Kultury Pamięci Muzeum Ulmów”: Sesja II Spotkanie przedstawicieli nauki, zajmujących się badaniami i dokumentacją dziejów ratowania Żydów – dot. Polski i innych krajów
- kwiecień-czerwiec 2022 r. – prezentacja wystawy „CZYTELNIA KRESKI – pokaz plansz komiksowych z kolekcji POLIN” [w razie pozyskania środków]
- maj 2022 r. – „Symposium Kultury Pamięci Muzeum Ulmów” pt. „Muzeum Polaków Ratujących Żydów w przestrzeni dziedzictwa lokalnego, regionalnego, narodowego, światowego (ludzkości)”: Sesja II „Muzeum Polaków Ratujących Żydów w przestrzeni dziedzictwa lokalnego, regionalnego, narodowego, światowego (ludzkości)”
- maj 2022 r. – Noc Muzeów
- 14 czerwca 2022 r. – Narodowy Dzień Pamięci Ofiar Niemieckich Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych i Obozów Zagłady
- czerwiec 2022 r. – spotkanie on-line w 110. rocznicę urodzin Kazimierza Leskiego [w razie pozyskania środków]
- lipiec-sierpień 2022 r. – prezentacja (informatorium) „Getta i obozy dla ludności żydowskiej na Rzeszowszczyźnie podczas II wojny światowej” [w razie pozyskania środków]
- sierpień – Festiwal Psalmów Dawidowych w Kolbuszowej; współorganizacja wydarzenia z Fundacją im. Rodziny Ulmów „SOAR”

- lipiec-wrzesień 2022 r. – prezentacja (informatorium) o Zagładzie na terenie powiatu jarosławskiego [w razie pozyskania środków]
- wrzesień-listopad 2022 r. – prezentacja (informatorium), „Świat patrzy na tę zbrodnię i milczy...” [w razie pozyskania środków]
- jesień 2022 r. – festiwal filmowy „Sprawiedliwi w kinie” [w razie pozyskania środków]
- jesień 2022 r. – Ceremonia honorująca Sprawiedliwych wśród Narodów Świata w Muzeum w Markowej [w razie pozyskania środków]
- październik-grudzień 2022 r. – „Warsztaty za 1 zł” [w razie pozyskania środków]
- 20 października 2022 r. – Sympozjum „Muzeum w przestrzeni dziedzictwa”
- listopad 2022 r. – wystawa obrazów Andrzeja Strumiłły z cyklu „Psalmy”
- listopad 2022 r. – cykl edukacyjny poświęcony idei sprawiedliwości w filozofii żydowskiej oraz w filozofii i teologii chrześcijańskiej [MPRŻ]
- grudzień 2022 r. – prezentacja wystawy nawiązującej do postaci Wiktorii Ulmy [w razie pozyskania środków]
- grudzień 2022 r. – Sympozjum Praw Człowieka Muzeum Ulmów
- grudzień 2022 r. (do stycznia/lutego 2023 r.) – akcja „Choinka dla Ulmów”
- Festiwal objazdowy WATCH DOCS [w razie pozyskania środków]